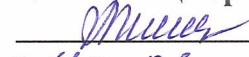

«Келісілді»

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі
Мектепке дейінгі және орта білім
комитетінің төрағасы

 М. Мелдебекова
«11» 08 2021 ж.

«Бекітемін»

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі
«Ұлттық тестілеу орталығы»
РМҚК директоры

 Д. Смагулов
«11» 08 2021 ж.

Ұйғыр тілінде оқытатын мектептер үшін география
пәні бойынша мектеп бітірушілерді қорытынды аттестаттауға арналған
тест спецификациясы
(2021 жылдан бастап қолдану үшін)

Тест спецификациясы келесі құжаттардың негізінде әзірленген:

– Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 қаулысымен бекітілген «Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты»;

– ҚР БҒМ 2018 жылғы 31 қазандағы №604 бұйрығымен бекітілген (ҚР БҒМ 2020 жылғы 5 мамырдағы №182 бұйрығымен өзгертулер мен толықтырулар енгізілген) «Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты»;

– ҚР БҒМ 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім деңгейінің жалпы білім беретін пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары (5-9 сынып);

– ҚР БҒМ 2017 жылғы 27 шілдедегі №352 бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11 сыныптары үшін (орта білім беру деңгейінің жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламалары аясында) жалпы білім беретін пәндер бойынша үлгілік оқу бағдарламалары;

– ҚР БҒМ 2019 жылғы 7 наурыздағы №105 бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11 сыныптары үшін (орта білім беру деңгейінің жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламалары аясында) жалпы білім беретін пәндер бойынша үлгілік оқу бағдарламалары.

Тестті әзірлеу мақсаты: География пәні бойынша негізгі орта және жалпы орта білім беру оқу бағдарламаларын меңгеру дәрежесін анықтау.

Тест мазмұны: Тест тапсырмаларының қиындығы 3 деңгейде беріледі: бірінші деңгейде - 7, екінші деңгейде – 6, үшінші деңгейде – 5 тапсырма.

Тестке жалпы білім беретін мектептерге арналған география пәні бойынша оқу бағдарламасына сәйкес оқу материалдары енгізілген.

№	Бөлім	№	Мавзу	№	Мавзу/Оқуш махсәтлири
01	Дуния йүзиниң физикилик географияси	01	Физикилик география	01	Йәр – Күн системисиниң сәйяриси. План вә хәритә
				02	Йәр постлири
				03	Географиялик пост. Йәр йүзидики инсанийәт
		02	Материк вә океанлар географияси	04	Йәр шари тәбиитиниң асасий алаһидиликлири
				05	Материк вә океанлар тәбиитиниң хилму-хиллиғи
		03	География. Дуния йүзигә умумий обзор	06	Умумий географиялик қанунийәтләр
02	Қазақстан географияси	04	Қазақстанниң физикилик географияси	07	Қазақстан территориясиниң географиялик тәкшүрүлүш тарихи
				08	Қазақстан тәбиитиниң умумий физикилик-географиялик

		05	Қазақстанның ихтисадий вә ижтимаий географияси		тәриплимиси
				09	Қазақстанның жирик географиялик наһийәлири
				10	Тәбиәтни қоғдаш вә тәбиәт ресурслирини утумлуқ пайдилиниш
				11	Қазақстанның ихтисадий вә ижтимаий географиясиниң мәхсити вә вәзипилири
				12	Аһалиси вә әмгәк ресурслири
				13	Саһаарилиқ комплекслар географияси
03	Географиялик тәтқиқат усуллири	06	Умумий географиялик усуллар	14	Ихтисадий наһийәләр. Заманивий дуниядики Қазақстан
				15	Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ географиялик мониторинг усуллирини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ селиштуруш усуллирини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ санлиқ усуллирини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ географиялик анализ усуллирини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ наһийәләштүрүш усуллирини қоллиниш;
04	Картография вә геоинформатика	07	Муһим географиялик тәтқиқат усуллири	16	Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ географиялик экспертиза усуллирини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ экспертлиқ баһалаш усулини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ модельлаш усуллирини қоллиниш; Тәтқиқат мавзусиға мувапиқ наһийәләштүрүш усуллирини қоллиниш.
		08	Картография	17	Мавзусиға мувапиқ картографиялик тәтқиқат усуллирини қоллиниш;
05	Тәбиәтни пайдилиниш вә геоэкология	09	Геоинформатика асаслири	18	Жирақ арилиқтин тәтқиқ қилиш усуллириниң алаһидиликлирини чүшөндүрүш; Геоәхбаратлиқ усуллар вә геоәхбаратлиқ системилар (ГИС) технологиялириниң алаһидиликлирини, башқа илимлар вә санаәт саһалири билән бағлинишини чүшөндүрүш
		10	Тәбиәтни пайдилиниш	19	Тәбиәтни пайдилинишниң һажәтлигини чүшөндүрүп, түрлирини (егилик түрғисидин) ениқлаш, графикалиқ түрдә тәвсийә қилиш; Тәбиәтни пайдилиниш түрлириниң

			қоршиған әтрапқа тәсирини ениклап, баһа бериш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Тәбиәтни пайдилиниш түрлиринин қоршиған әтрапқа сәлбий тәсирини азайтишниң йоллирини тәвсийә қилиш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Утумлуқ тәбиәтни пайдилинишниң қайдилирини ениклаш; Тәбиәтни пайдилиниш түрлиринин утумлуқлиғини ашуруш тоғрилиқ тәвсийәләрни тәйярлаш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Экологиялик таза ишләп чиқириш лайиһәлирини усуниш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида).
			20 Егиликниң вә истимал қилиш саһалири бойичә тәбиәтни пайдилинишни рәткә селиш механизмини тәһлил қилиш; Тәбиәтни пайдилиниш түрлиринин қанунийәтлик тәртип билән бәкитилгән нормиларға мувапиқлиғини ениклаш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Тәбиәтни қоғдаш чарилирининң утумлуқлиғиға баһа бериш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Айрим шәхсниң тәбиәтни пайдилиништики ролини ениклап «экологиялик изини» һесаплаш; Айрим шәхсниң тәбиәтни қоғдашқа йөнилтилгән һаят тәризиниң асасий қайдилирини усуниш (истимал қилиш турғисидин)
	11	Геоэкологиялик тәтқиқат асаслири	21 Геоэкологиялик тәтқиқатларниң мәзмунини, мәнасини, йөнишлирини графикалик түрдә усунуш; геоэкологияниң асасий категориялирини чүшәндүрүш; Геосфериларниң булғиниш дәрижисини ениклап, сәвәп-активәтлирини тәкшүрәш; Дуния йүзини булғиниш вә тәбиий муһитни бузулиш дәрижиси бойичә наһийәләштүрүш; Тәбиәткә тәсир қилидиған антропогенлик амилларни топларға

					бириктүрүш вэ графикалык түрдө көрситиш; Тәбиәткә тәсир қилидиған антропогенлик амилларни азайтиш йоллирини усуниш; аләмшумул экологиялик проблемиларниң пәйда болуш механизмини чүшәндүрүш; Геоэкологиялик жәриялардики географиялик пост қанунийәтлириниң ролини ениқлаш; Аләмлик экологиялик проблемиларни йешиштики аләмлик тәжрибини тәтқиқ қилиш; Экологиялик проблемиларни ҳәл қилиштики инновациялик технологияләрниң ролини ениқлаш; Қазақстан аймағини экологиялик турғидин наһийәләштрүш; Қазақстандики экологиялик проблемиларни ҳәл қилиш йоллирини усуниш.
				22	Қоршиған әтрапниң антропогенлик өзгиришлирини бөлүш; Қоршиған муһит сапасиниң көрсәткүчлирини бөлүш; Булғанған қоршиған муһитниң адәм һаятиға тәсирини баһалаш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Дуния йүзи әллирини қоршиған әтрапниң сапаси бойичә қараштуруш; Қоршиған әтрап сапасини тәжрибилик тәкшүрәш арқилиқ ениқлаш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Қоршиған әтрап сапасини арттуруш тоғрисида тәвсийәләрни тәйярлаш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида); Қоршиған әтрапниң бузулған аймақлирини әслигә кәлтүрүш тоғрилиқ лайиһиләрни усунуш (йәрлик/тәвәлик компонент асасида).

06	Геоэкономика	12	Геоэкономика асаслири	23	Геоэкономика йөнишлиринин мэхсити вэ вэзипилирини чүшөндүрүш; Геоэкономикинин асасий категориялирини чүшөндүрүш; геоэкономика вэ ихтисадий география арисдики айримчиликларни ениклаш; Әлләр вэ тәвәләрнин ихтисадий тәрәққиятидики географиялик бошлукнин ролини ениклаш (қазақстанлик компонентни өз ичигә елип); Егилик саһалирини орунлаштурушта бошлуктики амилларни тәһлил қилиш; Дуния йүзилик егилик саһалирини орунлаштурушнин заманивий амиллирини тәһлил қилиш; Дуния йүзи әллиринин егилик қурулумини баһалаш; Дуния йүзи әллиринин егилик қурулуми бойичә классификацияләш; Дуния йүзи егилигинин аймақлик модельлирини тәһлил қилиш; Дуния йүзи әллиринин ихтисадий тәрәққият көрсәткүчлирини селиштуруш (қазақстанлик компонентни өз ичигә елип) ; Дуния йүзи әллирини ихтисадий тәрәққият дәрижиси бойичә бөлүш; Дуния йүзи әллиринин ихтисадий тәрәққият стратегиялириға баһа бериш (қазақстанлик компонентни өз ичигә елип); Қазақстан Жумһурийити үчүн утумлуқ егилик қурулумини, саһаларни, аймақлик қурулумини вэ ихтисадий тәрәққияттики муһим көрсәткүчләрни ениклаш.
----	--------------	----	-----------------------	----	---

				24	Қазақстан аймақлирини егиликниң саһалиқ вә аймақлиқ қурулуми вә ихтисадий тәрәққият көрсәткүчлири бойичә селиштуруш; Қазақстан аймақлириниң ихтисадий тәрәққиятини тәңләштүрүш тоғрисида идеяларни тәвсийә қилиш; Қазақстан аймақлириниң ихтисадий тәрәққият иқтидарини ениқлаш; Тәһлил қилиш асасида Қазақстан аймақлириниң ихтисадий тәрәққиятиниң тосалғулирини йоқ қилиш тоғрисида усунуш тәйярлаш; Қазақстан Жумһурийитиниң аймақлирида қошумчә хуни жуқури мәһсулатлар вә хизмәтләрни ишләп чиқириш тоғрисида бизнес-идеяларни тәвсийә қилиш; Қазақстан аймақлирини ихтисадий турғидин тәрәққий әттүрүш стратегиялириниң режисини усунуш; Қазақстан мәһсулатлириниң тонулишиға үлүш қошуш.
07	Геосәясәт	13	Геосәясәт асаслири	25	Геосәясәтниң мәхсити вә вәзипилирини, тәтқиқат пәнини чүшәндүрү; Асасий геосәясий объектлар вә субъектларни ениқлаш; Геосәясий тәсир қилишниң асасий кураллирини тәтқиқ қилиш; Дуния йүзиниң геосәясий бошлуғини тәһлил қилиш; Геосәясәттики физикилик-географиялик, ихтисадий , ижтимаий, демографиялик, сәясий, һәрбий, технологиялик амилларға баһа бериш; Дөләтлик территорияниң морфологиялик алаһидиликлирини тәһлил қилиш; Мәмликәтләрни территориясиниң морфологиялик алаһидиликлири бойичә бөлүш; Қазақстан Жумһурийити дәләтлик территориясиниң морфологиялик алаһидиликлиригә комплекслиқ баһа бериш; Дөләтлик чегариләрниң функциясини, хизмитини, түрлирини ениқлаш вә бәлгүләш чарилирини, динамикисини тәһлил

					қилиш; Қазақстан Жұмһурийитинин дөләтлик чегарилиринин келипплишиш жәриянлирини, асасий көрсәткүчлири вә динамикисини тәтқиқ қилиш; Қазақстан Жұмһурийитинин чегарилирини күчәйтиш тоғрисида тәвсийәләрни тәйярлаш.
				26	Һазирқи заманниң геосәясий жәриянлирини чүшәндүрүш; Қазақстанниң геосәясий вәзийитигә комплекслик баһа бериш; Қазақстан Жұмһурийитинин геосәясий бехәтәрлигигә тәсир қилидиған амилларни ениқлаш; Қазақстанниң геосәясий бехәтәрлигини күчәйтиш тоғрисида усунушларни тәйярлаш; Қазақстанниң дуния йүзи әллири билән дуния йүзилик вә аймақлик тәшкилатлар билән мунасивитини күчәйтиш тоғрисида усунушларни тәйярлаш.
08	Дөләтшунаслиқ	14	Дуния йүзи тәвәлири	27	Дүниежүзиниң түрлі белгілер бойынша физикалық географиялық, тарихи-мәдени, саяси- географиялық, геосаяси аудандарға бөлінуін түсіндіру; Кешенді географиялық және тарихи-географиялық аудандастырудың өз үлгісін ұсыну; дүниежүзиниң тарихи-географиялық аймақтарын, олардың құрамы мен ерекшеліктерін, географиялық сипаттамасын шығармашылық түрде ұсыну;
				28	Дүниежүзін аймақтарға аудандастыру қажеттілігін аргументтер келтіріп түсіндіру; ғаламдану жағдайында тарихи- мәдени аймақтардың өзгеруін зерттеу арқылы болжау; Қазақстан Республикасының физикалық- географиялық, тарихи- географиялық, саяси-географиялық және геосаяси аймақтарында орналасуын анықтау; ғаламдану жағдайында Қазақстанның географиялық аймақтар картасындағы орнының өзгеруін зерттеу арқылы болжау

			15	Дуния йүзи әллирини селиштуруш	29	Дуния йүзи әллирини селиштурушта қоллинилидиған бәлгүләрни ениқлаш; Дуния йүзи әллирини селиштурушта қоллинилидиған көрсәткүчләрниң бирини һесаплаш усулини чүшәндүрүш (өз таллиши бойичә: УИМ, жан бешиға чаққандики УИМ, УММ, сетип елиш қабилиитиниң паритети, гендерлик тәңлик); Көрсәткүчләрниң бири бойичә графикалик түрдәдуния йүзи әллириниң рейтингини көрситиш (таллап елиши бойичә); Жиғинда көрсәткүч бойичә һесаплинидиған дуния әллириниң индекслири билән рейтинглирини тәрипләш (һесапқа/баһалашқа елинидиған көрсәткүчләр, баһалаш субъекти, нәтижилириниң қоллиниш даириси); Жиғинда көрсәткүчләр бойичә һесаплинидиған дуния әллириниң рейтинглирини графикалик түрдә көрситиш; Әлниң рейтингта орунлаш орниға тәсир қилидиған географиялик, ижтимаий, ихтисадий вә сәясий амилларни ениқлаш
					30	Жиғинда көрсәткүчләр бойичә һесаплинидиған индекслар вә рейтинглардики Қазақстанниң орниниң динамиқисини тәтқиқ қилиш (таллап елиши бойичә бир рейтингниң мисалида); Қазақстанниң жиғинда көрсәткүчлири бойичә һесаплинидиған рейтингларда алидиған орниға тәсир қилидиған географиялик, ижтимаий, ихтисадий вә сәясий амилларни ениқлаш (таллап елиши бойичә бир рейтингниң мисалида); Көрсәткүчләрниң жиғиндисини бойичә ениқланған рейтинглар вә индексларда һесаплаш ишлирини жүргизиш арқилиқ Қазақстанниң орнини көтириш идеялирини усунуш (таллап елиши бойичә бир рейтингниң мисалида); Әлниң индекслар вә рейтинглардики орнини ениқлиғанда һесапқа елинидиған

					өмүр сүрүш дәрижисинин айрым көрсөткүчлирини көтириш тоғрисыда шәхсий пухраниң ролини чүшөндүрүш; Қолланма дәләтшунаслиқ әхбаратниң әһмийитини, субъектлири вә истималчилирини ениқлаш
09	Инсанийәтнің әләмшумул проблемилери	16	Аләмшумул проблемиларни йешиш	31	Инсанийәтнің тәрәққиятидики проблемиларни топларға бириктүрүш; Аләмшумул проблемиларниң критерийлирини ениқлаш; Аләмшумул проблемиларниң сәвәплири вә ақивәтлирини ениқлаш, топларға бириктүрүш; Аләмлик проблемиларниң аймақлик көрүнүшлирини ениқлаш.
				32	Аләмлик проблемиларни һәл қилиш тоғрилиқ дунявий тәжрибини қараштуруш; Қазақстан территориясидә көрүнүш тапқан әләмлик проблемиларни ениқлаш; Аләмлик, униң ичидә Қазақстан территориясидә байқилидиған проблемиларниң алдини елиш яки йешиш тоғрисыда өз лайиһилирини көрситиш

Тест тапсырмаларының формалары:

Жабық формадағы бір дұрыс жауапты және ашық формадағы қысқаша немесе толық жауапты қажет ететін тест тапсырмалары.

Тест тапсырмаларының саны:

Тесттің бір нұсқасындағы тест тапсырмаларының саны – 18: бір дұрыс жауапты 10 тест тапсырмасы, контекст негізінде бір дұрыс жауапты 5 тест тапсырмасы, ашық түрдегі қысқаша немесе толық жауапты 3 тест тапсырмасы.

Тест тапсырмаларын орындау уақыты: Тестті жалпы орындау уақыты – 80 минут.

Жеке тест тапсырмаларының және барлық тесттің орындалуын бағалау:

Дұрыс орындаған бір дұрыс жауапты тест тапсырмасы үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаса – 0 балл. Барлығы – 10 балл.

Контекст негізінде дұрыс орындалған бір дұрыс жауапты тест тапсырмасы үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаса – 0 балл. Барлығы – 5 балл.

Ашық түрдегі дұрыс орындалған 1 тест тапсырмасына 0-ден 5 балға дейін, максималды – 5 балл. Барлығы – 15 балл.

Барлық тест бойынша жиналатын максималды балл – 30.

